

ДИСКУРСИВНІ КАТЕГОРІЇ АНГЛОМОВНОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Зроблено спробу схарактеризувати англомовний дипломатичний дискурс крізь призму його дискурсивних категорій. Здійснено критичний огляд трактувань поняття «дискурсивна категорія». Проаналізовано класифікації категорій дискурсу. Уточнено поняття «дискурсивна категорія». Представлено таксономію дискурсивних категорій та виокремлено основні категорії дипломатичного дискурсу. Запропоновано характеристику таких категорій, як «модальність», «емотивність», «точка зору», «подія», які є системотворчими для дипломатичного дискурсу. У такий спосіб зроблено спробу окреслити категоріальну сітку дипломатичного дискурсу як інституційного виду дискурсу. З'ясовано, що особливу важливість для дипломатичної комунікації мають категорії «модальність» і «подія». Подано детальний огляд інтерпретацій модальності різними вченими. Описано головні мовні засоби, які найчастіше слугують для вираження категорій, що становлять осердя таксономії категорій дипломатичного дискурсу.

Ключові слова: дипломатичний дискурс, дискурсивна категорія, емотивність, інституційний дискурс, модальність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Розуміння природи дискурсу на сьогодні є актуальним питанням не лише лінгвістики, але й інших наук, зокрема літературознавства, філософії. Проблема виокремлення дискурсу, опису його характерних ознак і текстотвірних категорій потребує уточнення та впорядкування. Значною мірою це стосується англомовного дипломатичного дискурсу (ДД).

Англомовний ДД – це вид інституційного дискурсу, що забезпечує спілкування у сфері дипломатії та міжнародних відносин. Його головні характерні ознаки, регламентаційність, клішованість, особлива сфера застосування й особливі мовні засоби, що належать до різних стилів, дозволяють говорити про нього як про особливе мовне явище. Вивчення природи ДД, мовних засобів, які використовує сучасна дипломатія, дозволить розширити розуміння процесу міжнародної взаємодії, особливостей ведення міжнародної політики.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження англомовного ДД представлено поодинокими розвідками (С. Кемел, Ф. Матос), присвяченими окремим проблемам його функціонування, а питання його категорійного апарату залишається відкритим. Аналіз текстово-дискурсивних категорій, власне ДД, відсутній. Теоретичною базою дослідження категорій дискурсів слугували праці Ф. Бацевича, В. Карасика, І. Кочан, О. Селіванової, К. Серажим, І. Шевченко.

Мета і завдання статті. Мета роботи полягає у розгляді ДД як інституційного виду дискурсу через виявлення та характеристику його основних дискурсивних категорій. Для досягнення мети широкого опису ДД розглянемо поняття «дискурсивна категорія», охарактеризуємо основні дискурсивні категорії ДД, а отже й окреслимо категоріальну сітку ДД як інституційного виду дискурсу, що дозволить показати його як окреме мовне явище та визначити його місце серед інших видів інституційного дискурсу.

Мета розвідки зумовила вибір таких основних методів дослідження: метод спостереження, типологічний метод (аналіз жанрової палітри ДД), контекстуально-інтерпретаційний метод, елементи семантичного аналізу (для визначення ролі лексем у творенні категорій), прагматико-інтерпретаційний метод. Як допоміжну методику використано й описовий метод дослідження.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки та дискурсології зокрема, залишається

відкритим питання про кількість і види дискурсивних категорій. Необхідно не лише виявити категорії, але й з'ясувати їх взаємозв'язки у межах одного визначеного дискурсу.

У нашій розвідці ми не розглядаємо текстових категорій окремо, оскільки проблема протиставлення тексту і дискурсу – не у фокусі нашого дослідження. Однак зауважимо, що і текстові, і дискурсивні категорії, а також їхній гібрид – текстово-дискурсивні категорії належать до понятійних лінгвістичних категорій, а основною відмінністю є більш варіативний і системний характер дискурсивних категорій, які охоплюють опис і продукту мовленнєвої діяльності, і процесу його творення разом із усіма екстралінгвістичними чинниками. Отже, звертаємося до поняття «текстово-дискурсивні категорії» (що у нашій роботі є тотожним поняттю «дискурсивні категорії»), які дозволяють вивчити мовлення як процес і текст як його фіксацію.

Згідно з О. Селіваною, категорія – це найбільш загальне фундаментальне поняття, що відображає сутнісні, закономірні зв'язки і відношення об'єктів пізнання і дослідження [11, 202]. Ф. Бацевич розуміє категорію як групу мовних елементів, котрі можна виділяти на підставі певної спільної якості, деякої ознаки, покладеної в основу роз'єднання сукупності однорідних мовних одиниць на обмежену кількість класів, котрі не пересікаються і члени яких мають одне й те саме значення цієї ознаки [1, 182]. Наголосимо на особливому антропоцентричному характері текстових категорій і зауважимо, що їхнє виділення пов'язане із значними теоретичними і практичними труднощами, оскільки в основу виокремлення категорій тексту можуть бути покладені різні ознаки [1, 182].

Опираючись на таке трактування категорії у широкому значенні, зазначимо, що дискурсивна категорія – це дискурсивна ознака, комплекс характерних рис, спроможних значною мірою виявити взаємозв'язок елементів дискурсу та забезпечити його творення і функціонування в усій його специфіці.

На сьогодні однією з найцитованіших є класифікація категорій дискурсу, запропонована В. Карасиком, згідно з якою існують конститутивні (відносна оформленість, тематична, стилістична і структурна єдність, відносна смислова завершеність), жанрово-стилістичні (стильова приналежність, жанровий канон, клішованість, ступінь ампліфікації / компресії), семантико-прагматичні, або змістовні (адресативність, образ автора, інформативність, модальність, інтерпретованість, інтертекстуальна орієнтація), формально-структурні (композиція, членованість, когезія) категорії дискурсу [3, 185–197]. Поряд із класифікацією згаданого вище автора значної популярності набула диференціація категорій М. Л. Макарова [8], однак дослідник робить акцент на розмовному дискурсі, або його протиставленні з писемним. Інша дослідниця, К. Серажим виділяє функціонально-семантичні категорії дискурсу і розглядає їх як спільні інваріантні функції, притаманні мовним засобам різних взаємодіючих між собою рівнів [12, 114]. О. Селіванова виокремлює «цілісність», «дискретність», «інформативність», «зв'язність», категорію континууму, референтності, антропоцентричності, інтерактивності, інтерсеміотичності [10, 191–239]. Низка дослідників, які працюють у галузі лінгвопрагматики (Ф. Бацевич, Е. Леонтьєва, В. Мещеряков) виділяють такі категорії, як «модальність», «точка зору», «емпатія», відносячи їх до прагматичних. Певне уточнення в систему категорій вносить І. Шевченко, вирізняючи когнітивні, комунікативні, метадискурсивні категорії та гіперкатегорію інтердискурсивності. До когнітивних категорій авторка зараховує «інформативність» і «когезію», комунікативні категорії охоплюють «інтенційність», «адресованість» і «ситуативність». Метадискурсивні категорії стосуються плану вираження дискурсу, сюди віднесено: комунікативні стратегії й тактики, жанрово-стилістичні особливості тексту, фактичну метакомунікацію, операційну категорію мени комунікативних ролей [13, 337].

Пропонуємо дотримуватись поділу категорій, запропонованого Ф. Бацевичем, згідно з яким існує три групи категорій: 1) формально-структурні, синтаксичні за природою;

2) семантичні (онтологічно-семантичні та змістовно-семантичні); 3) прагматичні [1, 183–184]. Для опису ДД особливе значення мають семантичні та прагматичні категорії.

Дискурсивні категорії утворюють категоріальну сітку (термін О. Н. Колосової [4, 6]), яку ми розуміємо як систему категорій, яка функціонує у межах одного дискурсу, та послуговуємося нею у нашому дослідженні. Вона дозволяє зобразити дискурс як цілісне явище і виявити різноманіття його аспектів. Таке бачення проблеми підтверджує, що усі категорії взаємопов'язані, і в їхньому взаємозв'язку й полягає складність поняття дискурсу.

Враховуючи специфіку англомовного ДД та осмислюючи поняття категорії дискурсу як засобу його пізнання, вважаємо доцільним виділити такі його категорії: модус, модальність (і її невід'ємна складова – емотивність), інформативність, конвенційність (мається на увазі ввічливість, контроль потенційної агресії), персуазивність, інтертекстуальність (яка в англомовному ДД є ціленаправленою і навмисною, що сприяє адекватності сприйняття і впливу).

Виокремлення цих категорії є логічним на сучасному етапі розвитку комунікативно-функціональної парадигми лінгвістики. Зазначимо, що існує два підходи до виявлення текстово-дискурсивних категорій. Перший полягає у розумінні категорії як наслідку, тобто текст під час свого формування набуває певних ознак, які і є категоріями. Основою другого підходу є думка про те, що саме категорії формують текст і є його складовими частинами. Пропонуємо звернути увагу на категорії англомовного ДД, що становлять осердя таксономії його категорій. Зокрема, особливої уваги заслуговує *персуазивність*, яку розглядають як модусну підкатегорію. Цю категорію характеризують як таку, що володіє значним ступенем достовірності, категоричності, або впевненості / непевності. Як приклад мовних засобів, що виражають цю категорію в англомовному ДД, можемо назвати модальні дієслова, прислівники, частки, порядок слів у реченні.

Модальність стосується оцінності, інтерпретації, схвалення / несхвалення, співвідношення реальності / нереальності, об'єктивного й суб'єктивного, впевненості / непевненості у повідомлюваному. Ця категорія загалом характеризує ставлення мовця до подій, які він описує, або до самого висловлювання. І. Кочан визначає модальність як «ставлення автора до змісту повідомлення» [5, 25]. Особливо актуальною для нашого дослідження вважаємо таку думку авторки: «Важливе значення при з'ясуванні модальності тексту має система стилістичних прийомів літературної обробки, особливо засоби образності: епітети, повтори, семантичні елементи тощо» [5, 25]. Сьогодні спостерігаємо трансформацію змісту поняття «суб'єктивна модальність» від його розуміння як протиставлення до об'єктивної модальності до його трактування як суб'єктивна авторська модальність. Таке розуміння цього поняття є ширшим і точнішим, адже кожне висловлювання – об'єктивне, а кожен його творець, тобто автор, має свою суб'єктивність. Дослідники С. Вауліна і О. Девіна пропонують термін «аксіологічна модальність», який позначає поняття модальність». «Аксіологічна модальність» виражає не лише оцінку одного автора, а систему цінностей «усієї етнокультурної спільноти на різних етапах її формування і розвитку» [2]. Ключовим поняттям для категорії модальності є оцінка. До мовних засобів, які творять категорію модальності в англомовному ДД, зараховуємо: умовний спосіб, наказовий спосіб, модальні дієслова, модальні слова, а також інтонацію.

У межах категорії модальності виділяють *підкатегорію емотивності*. Як зазначено у О. Селіванової, ця підкатегорія актуалізується за допомогою емоційно заряджених текстових компонентів, які втілюють авторські емоційні інтенції й моделюють вірогідні емоції адресата, пов'язані зі сприйняттям та інтерпретацією текстової дійсності. Емоційність як текстово-дискурсивна підкатегорія характеризується емоційною спрямованістю авторських стратегій і відображається в емоційності тексту і його компонентів, а також емоційній налаштованості інтерпретатора [10, 214].

Точка зору як дискурсивна категорія має особливу вагу для ДД, оскільки враховує широкий комплекс додаткової інформації, накопичений досвід, наявність або відсутність якого часто є ключовим для адекватного сприйняття інформації. Як зазначають Ф. Бацевич та І. Кочан, точка зору – найзагальніша сукупність знань людини, яка спирається на набутий раніше перцептивний і когнітивний досвід, віру, переконання тощо і визначає світосприйняття, категоризацію, оцінку сукупності сприйнятих зовнішніх вражень і внутрішніх відчуттів, а також певною мірою сам процес сприйняття і осмислення дійсності [1, 227]. Категорія «точка зору» у дипломатичній комунікації – одна з визначальних, оскільки впливає на вибір мовленнєвого жанру, застосування стратегій і тактик, вживання мовних засобів, визначає характер розгортання дипломатичного спілкування загалом.

До системотворчих дискурсивних категорій англomовного ДД зараховуємо також і **категорію «подія»**. Згідно з класифікацією текстових категорій Ф. Бацевича, вона належить до змістовно-семантичних категорій, і беззаперечним осердям її змісту є людина [1, 203]. Дослідник визначає текстову подію як представлення у текстовому часі й просторі дій, вчинків, процесів, випадків, станів, які здійснює автор або які відбуваються з ним, або які здійснюють інші учасники текстового повідомлення чи щось відбувається з речами, об'єктами і є важливим для сприйняття й оцінки [1, 211]. Вважаємо, що категорія «подія» – одна з центральних у системі категорій англomовного ДД, адже більшість текстів, які продукує дипломатія, виникають через певну подію у міжнародному житті. Міжнародні переговори, дипломатичний скандал, воєнний конфлікт, зазіхання на територію, економічна криза – усі ці події породжують тексти, що функціонують у сфері дипломатії. Можемо віднести ці події до соціального виду (на противагу особистісним), бо усі події стосуються життя суспільства, а не окремої людини, однак усе, що відбувається у дипломатичному світі, є подією лише тоді, коли оцінюється людиною (послом, представником дипломатичного корпусу). Так відбувається переосмислення події, її інтерпретації, яку виражено у текстах різних жанрів різним набором мовних засобів. Вивчення мовних засобів, що слугують для творення категорії «подія» у ДД, становитиме наступний етап нашого дослідження.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Розвідка допомогла виокремити дискурсивні категорії англomовного ДД. Аналіз категоріальної сітки ДД виявив, що особливу вагу на сучасному етапі розвитку дипломатичної комунікації мають такі категорії, як «модальність», «емотивність», «точка зору», «подія».

Подальше поглиблення обраного нами напряму дослідження має на меті: виявити специфічні особливості та системотворчі ознаки ДД як інституційного; представити стратегії дипломатичної комунікації на її різних рівнях; продемонструвати прагматику хронотопу; окреслити жанрове різноманіття та лінгвістичні особливості ключових жанрів ДД; змодельовати його структуру; виявити лінгвопрагматичні характеристики цього дискурсу, зокрема мовні засоби вираження та особливості його основних категорій.

Джерела та література

1. Бацевич Ф. Лінгвістика тексту : підручник / Ф. Бацевич, І. Кочан. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 316 с.
2. Ваулина С. С. Авторская модальность как текстообразующая категория (к постановке проблемы) [Электронный ресурс] / С. С. Ваулина, О. В. Девина // Вестник Рос. гос. ун-та им. И. Канта. – 2010. – Вып. 8. – С. 13–21. – Режим доступа : <http://journals.kantiana.ru/vestnik/203/542/>
3. Карасик В. И. О категориях дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты. – Волгоград ; Саратов : Перемена, 1998. – С. 185–197.
4. Колосова О. Н. Языковые факты в системе мыслительных категорий / О. Н. Колосова. – Тверь : Твер. гос. ун-т, 1993. – 100 с.
5. Кочан І. Текстові категорії: проблеми виокремлення і трактування у сучасній науці / І. Кочан // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Сер. «Лінгвістика». – 2009. – Вип. 9. – С. 20–25.
6. Кравченко Н. К. Современный дискурс и дискурс-анализ : краткая терминологическая энциклопедия [Электронный ресурс] / Н. К. Кравченко. – Режим доступа : <http://discourse.com.ua/diskurs-analiz/sovremennyyj-diskurs-i-diskurs-analiz/>.

7. Леонтьева Е. А. Точка зрения в нарративе (на материале сопоставительного анализа современных русских коротких рассказов и их переводов на немецкий язык) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Елена Александровна Леонтьева ; Тюмен. гос. ун-т. – Тюмень : [б. и.], 2005. – 190 с.
8. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
9. Мещеряков В. Н. Модальность текста / В. Н. Мещеряков // Филологические науки. – 2001. – № 4. – С. 99–105.
10. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории и коммуникации : монограф. учеб. пособие / Е. А. Селиванова. – К. : ЦУЛ, Фитосоциоцентр, 2004. – 336 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
12. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Катерина Степанівна Серажим ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-т журналістики. – К. : [б. в.], 2003. – 408 с.
13. Шевченко І. С. Категорії дискурсу як евристична проблема / І. С. Шевченко // Каразінські читання. Людина. Мова. Комунікація : матеріали Міжнар. наук. конф., 5 лютого 2010 р. : тези доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 336–338.
14. Kamel S. A. J. Language and Diplomacy / S. Abu Jaber Kamel // Language and Diplomacy. – Malta : DiploProjects, 2001. – P. 49–54.
15. Matos F. G. Applying the Pedagogy of Positiveness to Diplomatic Communication / Francisco Gomes de Matos // Language and Diplomacy. – Malta : DiploProjects, 2001. – P. 281–287.

References

1. Batsevych, Florii, and Kochan, Iryna. 2016. *Linhvistyka Tekstu*. Lviv: Lvivskiy Natsionalnyi Universytet Imeni Ivana Franka.
2. Vaulina, S., and Devina O. 2010. “Avtorskaia Modalnost kak Tekstoobrazuiushchaia Kategorii (k Postanovke Problemy)”. *Vestnik Rossiiskogo Gosudarstvennogo Universiteta Imeni I. Kanta*, 8: 13–21. <http://journals.kantiana.ru/vestnik/203/542/>
3. Karasik, Vladimir. 1998. “O Kategoriiakh Diskursa”. *Yazykovaia Lichnost: Sotsyolingvisticheskie i Emotivnye Aspekty*, 185–197. Volgograd; Saratov: Peremena.
4. Kolosova, O. N. 1993. *Yazykovyie Fakty v Sisteme Myslitelnykh Kategorii*. Tver: Tverskii Gosudarstvennyi Universitet.
5. Kochan, Iryna. 2009. “Tekstovi Katehorii: Problemy Vyokremлення i Traktuvannya u Suchasni Nautsi”. *Naukovyi Visnyk Khersonskoho Derzhavnoho Universytetu. Seriiia “Linhvistyka”*, 9: 20–25.
6. Kravchenko, N. K. *Sovremenniy Diskurs i Diskurs-Analiz: Kratkaia Terminologicheskaia Entsiklopediia*. <http://discourse.com.ua/diskurs-analiz/sovremenniy-diskurs-i-diskurs-analiz/>.
7. Leontieva, Yelena. A. 2005. “Tochka Zreniia v Narrative (na Materiale Sopostavitelnogo Analiza Sovremennykh Russkikh Korotkikh Rasskazov i Ikh Perevodov na Nemetskii Yazyk)”. PhD diss., Tiumenskii Gosudarstvennyi Universitet.
8. Makarov, M. L. 2003. *Osnovy Teorii Diskursa*. Moskva: Gnozis.
9. Meshcheriakov, V. N. 2001. “Modalnost Teksta”. *Filologicheskie Nauki*, 4: 99–105.
10. Selivanova, Yelena. 2004. *Osnovy Lingvisticheskoi Teorii i Kommunikatsyi*. Kiev: Fitosotsyotsentr.
11. Selivanova, Olena. 2006. *Suchasna Linhvistyka: Terminolohichna Entsiklopediia*. Poltava: Dovkillia-K.
12. Serazhym, Kateryna. 2003. “Dyskurs yak Sotsiolinhvalnyi Fenomen Suchasnoho Komunikatyvnoho Prostoru (Metodolohichniy, Prahmatyko-Semantychnyi i Zhanrovo-Linhvistychnyi Aspekty)”. PhD diss., Kyivskiy Natsionalnyi Universytet Imeni Tarasa Shevchenka.
13. Shevchenko, Iryna. 2010. “Katehorii Dyskursu yak Evrystychna Problema”. *Karazinski Chytannia. Liudyna. Mova. Komunikatsiia*, 336–338. Kharkiv: Kharkiv Natsionalnyi Universytet Imeni V. N. Karazina.
14. Kamel, S. Abu Jaber. 2001. “Language and Diplomacy”. *Language and Diplomacy*, 49–54. Malta: DiploProjects.
15. Matos, Francisco Gomes de. 2001. “Applying the Pedagogy of Positiveness to Diplomatic Communication”. *Language and Diplomacy*, 281–287. Malta: DiploProjects.

Кашишин Наталия. Дискурсивные категории англоязычного дипломатического дискурса. Сделана попытка охарактеризовать англоязычный дипломатический дискурс сквозь призму его дискурсивных категорий. Осуществлен критический обзор трактовок понятия «дискурсивная категория». Проанализированы классификации категорий дискурса. Уточнено понятие «дискурсивная категория». Представлена таксономия дискурсивных категорий и выделены основные категории дипломатического дискурса. Предложено характеристику таких категорий, как «модальность», «емотивность», «точка зрения», «событие», которые являются системообразующими для дипломатического дискурса. Таким образом автор осуществил попытку

определить категориальную сетку дипломатического дискурса как институционального вида дискурса. Выявлено, что особое значение для дипломатической коммуникации имеют категории «модальность» и «событие». Произведен подробный обзор интерпретаций модальности разными учеными. Описаны основные языковые средства, которые чаще всего служат для выражения категорий, составляющих ядро таксономии категорий дипломатического дискурса.

Ключевые слова: дипломатический дискурс, дискурсивная категория, эмотивность, институциональный дискурс, модальность.

Kashchyshyn Nataliia. Discursive Categories of the English Diplomatic Discourse. The author attempts to describe the English diplomatic discourse through the prism of its discursive categories. Polemical views concerning the interpretation of the concept of a discursive category are presented. The classifications of the categories of discourse are analysed. The concept of a discursive category is specified. The taxonomy of discursive categories is suggested and the basic discursive categories of the diplomatic discourse are singled out. The description of such categories as modality, emotiveness, point of view, event, which are the backbone of the categorial grid of the English diplomatic discourse, is suggested. In this way an attempt to define the categorial grid of the diplomatic discourse as an institutional type of discourse is carried out. It is found out that of particular importance to diplomatic communication is the category of modality and the category of event. The author gives a detailed review of the interpretations of modality by different scholars. The main language means that often serve to express the categories constituting the core of the categorial taxonomy of the diplomatic discourse are presented.

Key words: diplomatic discourse, discursive category, emotiveness, institutional discourse, modality.

УДК 811.112.2'271 : 398.91

Ліліана Кінах

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯВ, ЯКІ МІСТЯТЬ НАЙМЕНУВАННЯ РЕМІСНИЧИХ ПРОФЕСІЙ

Присвячено з'ясуванню лінгвокультурних особливостей німецьких прислів'їв, які містять найменування ремісничих професій. Саме у прислів'ях зафіксовано багатовіковий практичний досвід народу, його життєва мудрість і духовні цінності, а увага сконцентрована передусім на феномені самої людини – мовної особистості в усій її багатогранності. Проаналізовано лексико-семантичну, словотвірну й гендерну специфіку найменувань ремісничих професій, чимало з яких сягають своїм корінням ще у часи раннього середньовіччя, з'ясовано частотність їхнього вживання та розкрито культурно-історичний зміст, зафіксований у прислів'ях із цими найменуваннями. Висвітлено деякі особливості виробничої діяльності німецьких майстрів епохи середньовіччя (гончарів, ковалів, млинарів, кравців, теслярів та ін.), зокрема йдеться про тогочасні знаряддя та умови праці, матеріали, з якими мали справу ремісники, предмети одягу, одиниці виміру, організацію виробничого процесу. Окрему увагу приділено професійним характеристикам ремісників, дотриманню ними морально-етичних норм тогочасного суспільства, а також представникам професій, які в середньовічній Німеччині вважалися «поза законом».

Ключові слова: культура, середньовічна Німеччина, побут, прислів'я, професія, ремесло.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній лінгвокультурології зв'язок мови і культури розглядають як структурно гомоморфний: не все, що існує в культурі, знаходить своє відображення у мові, але все що є у мові, тим чи іншим чином існує в культурі [3, 357]. У мові відзеркалюються і загальні, універсальні компоненти загальнолюдської культури, і своєрідність матеріальної та духовної культури окремого народу. Відлуння давніх часів збережено, зокрема, у прислів'ях, приказках, фразеологізмах. Вони є безцінним джерелом інформації про менталітет народу, його моральні цінності, звичаї, традиції, ритуали, норми поведінки, побут, виробничі практики тощо.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідженню взаємодії мови і культури присвячено роботи В. В. Воробйова, В. А. Маслової, В. М. Телії, В. М. Шаклеїна [1; 2; 4; 5] та інших